

نبرد در واگن پارس اراک

اعتصاب تابستان ۱۴۰۳

کارگران شرکت واگن پارس و احیا صنعت (گروه مپنا) در شهر اراک، در اعتراض به عدم امنیت شغلی و پایین بودن دستمزد نسبت به سختی کار، از روز ۸ مرداد ۱۴۰۳ دست به اعتراض و اعتصاب زدند که پس از تقریباً ۴۰ روز این اعتراض‌ها خاتمه یافت و فعال کارگران به کار برگشته‌اند و کارفرمایان نیز وعده‌ی تحقق مطالبات را، البته با شرطهایی، به کارگران داده‌اند.

مشکلات کارگران شرکت واگن پارس با کارفرمایان خود به سال‌های گذشته برمی‌گردد و از زمان شدت گرفتن خصوصی‌سازی کارخانه‌ها در دهه‌ی ۸۰ مشکلات این مجموعه‌ی بزرگ و باقدمت آغاز شد. مهم‌ترین مسئله‌های این کارخانه این موارد بودند: مشخص نبودن فرآیند انتقال به بخش خصوصی و بلا تکلیفی در تعیین کارفرمای جدید که تا سال ۹۸ طول کشید؛ کاهش و اخراج کارگران به بهانه‌ی بهره‌وری پایین که تا همان سال ۹۸ طول کشید و از آن زمان با اعتراض کارگران هر سال به تعداد کارگران افزوده شده؛ عدم پرداخت حقوق کارگران در سال ۹۴ به مدت ۴ ماه که با اعتراض کارگران مواجه شد و عجیب‌تر آن که کمی پس از شروع اعتراض‌ها در ادامه اوضاع بدتر هم شد، چراکه با مسدود شدن حساب‌های بانکی کارخانه، به دلیل‌های مالیاتی، کارفرمایان بهانه‌ای برای پرداخت نکردن مزد به کارگران پیدا کرده بودند. در تمام این سال‌ها و برابر معضلاتی که گفتیم، کارگران به اعتراض‌های گوناگونی دست زده بودند که عموماً موفق بودند و برخی نیز با اخراج کارگران و سرکوب اعتراض‌ها مواجه می‌شد، اما اعتراضات ایشان در تابستان ۱۴۰۳ طولانی‌ترین و پرحادثه‌ترین اعتراضات آن‌ها بود.

کارگران در چند سال گذشته از تبعیض‌ها و شرایط بد تحمیلی از جانب مدیران به ستوه آمده بودند. کارگران میزان حقوق دریافتی را متناسب با میزان کار و شدت آن نمی‌دانستند و هزینه‌های زندگی را بیش از حقوق خود برآورد می‌کردند. کارگران واگن پارس عموماً کارگران ماهری هستند که البته همین امر قدرت چانه‌زنی آن‌ها را افزایش می‌دهد؛ دستمزد دریافتی کارگران چیزی حدود ۱۸ تا ۲۵ میلیون بود که با توجه به گرانی روزافزون کالاهای مورد نیاز و اختلاف فاحش دریافتی نسبت به مدیران کارخانه، کارگران را به این نتیجه رساند که باید نسبت به حقوق خود اعتراض داشته باشند. تازه نکته‌ی مضحک قضیه اینجاست که کارگران بخشی از حقوق خود را باید از راه اضافه‌کاری کسب می‌کردند؛ امری که چند ماه گذشته از سوی کارفرما ملغاً شده بود و با تعطیل کردن زودهنگام کار می‌خواستند از پرداخت پول بیشتر جلوگیری کنند. کارگران از تبعیض در هدایا و پاداش‌های دریافتی میان خودشان و مدیران نیز شکایت داشتند که با تمسخره و توهین مدیران پاسخ گرفتند. آخرین مورد نیز کشف حقوق بسیار بالای مدیرعامل نسبت به کارگران بود که شامل حقوقی بالاتر از ۱۰۰ میلیون تومان می‌شد. بله؛ در نظام سرمایه‌داری مدیران از دسترنج کارگران برای خود به خوبی سفره‌ی بزرگی پهن می‌کنند! مهارت داشتن کارگران در محیط‌های کار به توان اعتراض ایشان کمک می‌کند، اشتغال در محیط‌های پرجمعیت‌تر به گسترده‌تر شدن اعتراض‌ها یاری می‌رساند و رضایت ندادن به

دستمزد پیشنهادی کارفرما با توجه به اختلاف طبقاتی موجود در جامعه و تورم افسارگسیخته از ویژگی‌های مبارزه‌های روزمره‌ی کارگران برابر کارفرمایان است و باید آن‌ها را بشناسیم.

دو چیز جرقه‌ی این اعتراضات را زد. اولی اخراج بی‌دلیل و ناگهانی چند کارگر از سوی مرتضی ملائزاد، مدیرعامل شرکت، که حتی از نظر قانون‌های مصوب محیط‌های کار که به نفع کارفرمایان نوشته شده نیز غیرقانونی بود و باید در کمیته انضباطی و مجموعه‌ی اداری هیأت بدوی و رسیدگی به تخلفات به این قبیل امور رسیدگی شود؛ وجود قراردادهای یک‌ماهه و ناپایداری شرایط کاری چیزی است که دست کارفرمای شرکت را در اخراج بسیار باز گذاشته است. دومی نیز جابه‌جایی تعطیلی‌های شرکت از پنجشنبه و جمعه به شنبه و یکشنبه به دلیل قطعی گسترده‌ی برق و معضل کمبود انرژی. در واقع کارفرما با فشار آوردن به کارگران و بالا بردن شدت کار می‌خواسته کمبود تولید را جبران کند، زیرا در بسیاری از روزهای دیگر هفته نیز برق قطع می‌شده است. کارگران از حقوق رفاهی خود کوتاه نیامدند و تعطیلی شنبه‌ها را نپذیرفتند، زیرا در عرف و فرهنگ ما جمعه روز تعطیلی و استراحت محسوب می‌شود و کار کردن در آن روز برنامه‌ی زندگی ایشان را مختل می‌کرد. هیئت مدیره چنان وقاحت داشت که حتی موضوع پرداخت حقوق در ازای روزهای کاری بدون قطع برق را مطرح کرد که طبعاً با مخالفت جدی کارگران روبه‌رو شد. مدیرعامل شرکت نیز چندی پیش، با مطرح کردن موضوع واردات واگن از چین گفته بود که این موضوع باعث بدتر شدن وضعیت کارگران شرکتش می‌شود! یعنی سرمایه‌داران با پیش آمدن هر موضوعی بی‌هیچ تحلیل جامعی از آن، فقط به دنبال حمله به سفره‌ی کارگران هستند. معاون امنیتی و سیاسی استان مرکزی نیز با تقدیر از نقش شرکت مپنا در رشد بازدهی شرکت به کارگران هشدار داد با این اعتراض‌هایشان سرمایه‌داران خارجی را که به دنبال سرمایه‌گذاری در واگن پارس هستند، از این موضوع منصرف می‌کنند. الحق که سرمایه‌داران و نمایندگان دولتی‌شان در بی‌شرمانه یاهو گفتن با هم مسابقه گذاشته‌اند!

به هر تقدیر، کارگران در اعتراض به قراردادهای یک‌ماهه و متناسب نبودن حقوق با شدت کار، در روز ۸ مرداد دست از کار کشیدند و با تجمع در محل کارخانه و ورودی شهر برای به دست آوردن مطالبات خود کوشیدند. مدتی بی‌هیچ نتیجه‌ای گذشت و هیچ کدام از طرفین از حرف خود کوتاه نیامدند. جلسه با نمایندگان مجلس و استانداری نیز بی‌فایده بود. در روز شنبه ۱۰ شهریور بعد از کاهش مصرف برق و اتمام دوران قطعی آن، کارخانه اعلام کرد که یکی از مشکلات کارگران حل شده و باید به سر کار برگردند. کارگران معترض که جمعیتشان بیش از ۱۰۰۰ نفر بوده است، بعد از ورود به کارخانه برای ادامه تجمع، متوجه می‌شوند در یکی از واحدها صدای کار کردن می‌آید که با مراجعه به آن جا می‌بینند که حسابدار و طراح کارخانه به همراه ۳۰ کارگر اعتصاب‌شکن مشغول انجام کارهای خط تولید هستند که منجر به درگیری و تنش درون کارخانه می‌شود. کارگران معترض دستگاه‌ها را خاموش کردند و کار را خواباندند. البته دادستانی و پلیس نیز قصد دستگیری و بازداشت رهبران اعتصاب را داشتند که موضوع با صحبت و گفت‌وگو حل شد. گفتن این ماجرا نیز خالی از لطف نیست که امام جمعه‌ی شهر با دیدن شرایط هوس پادرمیانی کردن بین کارگران و کارفرمایان به سرش زد، اما با شنیدن مطالبه‌های کارگران هراسان آن‌ها را زیاده‌خواه نامیده و گفته است اگر خودشان عرضه داشتند با همین شرایط زندگی خود را مدیریت می‌کردند.

بعد از این اتفاق‌ها کارگران رفتار تهاجمی‌تر به خود گرفتند و نشان دادند که با انسجام و عزم راسخ می‌توان به مطالبات خود رسیدگی کرد. نماینده‌ی دادستانی بعد از ماجرای ۱۰ شهریور به کارگران قول داد تا کسی اخراج نشود، قراردادهای یک‌ساله شود، اضافه‌کاری برگردد و افزایش حقوق بیشتر بررسی شود و در آینده در صورت امکان پرداخت شود. اما همه‌ی این‌ها به شرط برگشتن به سر کار بود. کارگران ولی از خواسته‌های خود کوتاه نیامدند و برگشت به کار را به اخراج ملائذاد منوط کردند که طبعاً از سوی دولت و شرکت پذیرفته نشد. بنابراین، کارگران اعتراض را یک گام به جلو بردند و برای اعتراض و تجمع برابر دفتر مرکزی هلدینگ مپنا در تهران برنامه ریختند که با بازداشت چهار تن از سازماندهان اعتراض، این برنامه شکست خورد. همان‌طور که می‌بینیم، دولت و سرمایه‌داران فقط تا حدی می‌توانند در برابر کارگران دست به مماشات بزنند؛ سپس با بالا گرفتن اعتراضات و دیدن همبستگی کارگران، سرکوب و وحشیانه‌ی آنان را در پی می‌گیرند. اما کارگران دیگر در دفاع از هم‌قطاران خود از پاننشستند و با حضور در سطح شهر خواستار آزادی کارگران دستگیر شده شدند. پلیس به آن‌ها حمله کرد و صورت یکی از کارگران به شدت مجروح شد و به بیمارستان منتقل شد. کارگران به کارخانه‌ی خود پناه بردند و سعی کردند از دست پلیس خود را حفظ کنند و چند ساعتی آن‌جا ماندند. رییس پلیس امنیت شهر اراک با دیدن وضعیت پیش‌آمده، به کارگران قول داد تا جلسه‌ای با حضور نمایندگان شورای اسلامی کار شرکت واگن پارس و مدیرعامل برگزار کند. کارگران بازداشتی نیز فردای آن روز با قرار وثیقه آزاد شدند.

در جلسه‌ی شورا با ملائذاد باز هم پیشرفتی حاصل نشد و ملائذاد زیر بار هیچ یک از خواسته‌های کارگران نرفت. نمایندگان شورا با تهدید به استعفا و بالاتر رفتن سطح اعتراض‌ها، ملائذاد زبون و بی‌مایه را وادار به تشکیل جلسه با هیئت‌مدیره مپنا کردند که بعد از ۴۰ روز اعتراض و اعتصاب دستاوردی برای کارگران محسوب می‌شد. در این جلسه کارگران با مدیران هلدینگ درباره‌ی بخشی از خواسته‌های خود به توافق رسیدند و در تاریخ ۱۷ شهریور به کار خود برگشتند. شرکت نه با قراردادهای یک‌ساله که با قراردادهای سه‌ماهه موافقت کرد. قرار شد در صورت افزایش تولید حقوق نیز افزایش یابد. هم‌چنین حقوق مرداد یعنی دوران اعتصاب نیز کامل پرداخت شد. البته ملائذاد اخراج نشد، که چرایی این امر دقیقاً بر ما مشخص نیست. شاید این موضوع با عدم پیگرد و اخراج کارگران سازمانده از سوی شرکت معامله شده باشد.

این دور از اعتراض‌ها نشان‌دهنده‌ی همبستگی ویژه میان کارگران بود. مرحله‌های مختلف اعتراض بلوغ کارگران واگن پارس را نشان داد. شجاعت به خرج دادن، گرفتن تصمیم‌های درست، کوتاه نیامدن از مطالبه‌ها و آوردن فشار زیاد به کارفرما از ویژگی‌های اصلی این اعتراض‌ها بود. به‌نظر می‌رسد که نبرد میان آن‌ها و کارفرمایان هوشمندانه به‌پیش برده شد. هر چند بالاخره همه‌ی مطالبه‌های کارگران محقق نشد، اما دستاوردی بزرگتر از صرف حقوق و مزایا برای آنان حاصل شد: قدرت سازمان یافتن، پیش‌بردن مبارزه‌ی کارگری بدون افتادن در دام‌های گوناگون، ارتباط حداکثری با بدنه‌ی کارگران که با حضور گسترده آن‌ها در اعتراض‌ها همراه شد و برداشتن گام‌های نخست تشکیل نهادهای مستقل کارگری در یکی از بزرگ‌ترین کارخانه‌های غرب آسیا. بسیار امیدواریم که کارگران شرکت واگن پارس در این راه باز هم بکوشند.